

Nagy Sándor

Barsi Dénes levele Sinka István érdekében

A 30-as években a hárommillió koldus mellett ma már szinte elképzelhetetlen nyomorban éltek azok az írók, költők, művészek is, akik munkásságukkal a társadalmi haladás ügyét szolgálták. Ismeretes, hogy még MórícZ Zsigmond is sokszor küzdött filléres gondokkal. Társadalmi és anyagi megbecsülésben csak az irodalmi konzervativizmus képviselői részesültek, azok az írók, akik műveikkel a közönséget szórakoztatták s elterelték a figyelmet a kor égető kérdéseiről.

Különösen nehéz sorsa volt azoknak az íróknak, akik maguk is a társadalom legmélyén, a nincstelen paraszti világban éltek és innen küldték aggasztó híradásaikat nyomorról, szenvedésről, megalázottságról. Közéjük tartozott a pásztor ősöktől származott Sinka István, nagygazdák korán árvaságra jutott cselédje, kora tavasztól késő őszig a pusztára kivert juhász bojtár. Irodalmunkban ő volt az első költő, aki hitelesen formálta versbe az elnyomott paraszti szegények kiszolgáltatottságát, dacos lázadását a rend ellen, amelyben élni kényszerültek.

Az induló költőknek az újságok és folyóiratok egyáltalán nem, vagy legfeljebb néhány pengőt fizettek egy-egy versért. A könyvkiadók sem vállalták a kockázatot s a legtöbb verseskötet csak akkor jelenhetett meg, ha a szerzőnek sikerült annyi előfizetőt szereznie, hogy a nyomdaköltséget fedezze.

A 37 éves Sinka István három gyermekével és súlyos beteg feleségével Vésztőn élt, amikor 1934 nyarának vége felé megjelent első verseskötete, a Himnuszok Kelet kapujában. Ez idő tájt Komádiban volt tanító a Sinkánál nyolc évvel fiatalabb Barsi Dénes, maga is tollforgató. Ő is megszenvedte a népért küzdő értelmiségi ember sorsát, forradalmi nézetei miatt korábban állásából is elbocsátották s csak nagy nehezen tudott ismét elhelyezkedni. Barsi Dénes már korábban felfigyelt Sinka verseire, megérezte, hogy nem valami műkedvelő versfaragó paraszt, hanem valóban költői tehetség jelentkezik a magyar irodalmi életben. Azt is tudta, hogy első kötetének megjelenése mit sem változtat anyagi helyzetén, ezért pártfogót keresett, akitől valami szerény állást kérhet a költő s ingyen iskoláztatást a legidősebb Sinka gyerek részére. Tudta, hogy a világi hatalom embereitől hiába kérne támogatást, ezért a tiszántúli református egyházkerület akkori püspökéhez, Baltazár Dezsőhöz fordult. De ezt megelőzően azt tanácsolta Sinkának, hogy a Himnuszok Kelet kapujában c. kötetét küldje el a püspöknek.

A Baltazár címére érkezett leveleket, még a reklámnyomtatványokat is — a tartalom rövid megjelölésével — a püspöki iktatókönyvbe naponta beiktatták, majd az elintézés módját is bejegyezték. 1934. szeptember 27-i keltezéssel 5241/1934. szám alatt ez a bejegyzés olvasható: „Sinka István megküldi: Himnuszok Kelet kapujában”. Az elintézés rovat szerint Baltazár a verseskötetet megköszönte, de mert ilyen természetű levelezését sajátkezűleg intézte a válaszairól másolatot nem készített, Sinkához írt levelének szövege nincs meg a levéltárban.

Az bizonyos, hogy Sinka nem írt külön levelet, hanem csak a verseskötetet küldte el pár soros dedikálással, mert a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárában a gondosan rendezett püspöki iratok között levél nem található, a kötet pedig valószínűleg Baltazar magánkönyvtárába került.

Ezután írta meg Barsi Dénes a segítséget kérő levelet, amelyet a püspöki iktatókönyvbe 1934. október 15-én 5562/1934. szám alatt így jegyeztek be: „Barsi Imre (sic) levele Sinka István érdekében”. Az említett Levéltárban őrzött eredeti levél teljes szövege a következő:

„Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Úr!

Kegyelmes Uram!

Kegyesskedjék megbocsátani egy ismeretlen embernek ezért a levélért s az alább következő alázatos kérés előterjesztéséért, de mentségemül szolgál, hogy levelem és kérésem előterjesztése nem saját érdekemben, hanem magasabb szempontból és végeredményben nézve a magyar kálvinizmus manapság sűrűn kétségbevonat, de mégis élő történelmi hivatásának igazolására alkalmas cselekvés bekövetkezéséért s ezen keresztül az egyetemes magyarság izmosabb életkiterjedésének elősegítéséért történik.

Méltóztatik talán emlékezni arra, hogy a közelmúltban Sinka István „parasztköltő” megküldötte Kegyelmes Uramnak Himnuszok Kelet kapujában c. kötetét. Kegyelmes Uram köszönőlevele tanúsága szerint olyan érzésekkel fogadta a könyvet, amilyenek én reméltem, mikor Sinka Istvánnak a könyv elküldését tolmácsolni bátor voltam. Bevallom őszintén, hogy a könyv följánlásával nem kem céloim volt, erkölcsi alapot akartam adni ezzel mostani kérésemnek.

Sinka István birkatartásból élő, de tönkrement és később nyomorúságban elpusztult ember gyermekének született Nagyszalontán. Tízéves korától a legárvább nyomorban hanyódott, míg végre odahajította a sors apái kenyéréhez, a juhászához. Békési uradalmak nyájaival kóborolt, mikor az összeomlás és az új határ elrekesztette szülőföldjétől. Közben a születésétől fogva sem túlerős, az embertelen gyermekkori nyomorúság által még jobban aláásott szervezetét teljesen megrokkantotta ennek a félnomád életnek egyik kemény februárja, úgy, hogy tovább nem tudott megfelelni ennek a „pályának”. Kidobták. Akkor összes keresményeiből, félig adósságra vett Vésztőn egy házacskát, hogy felesége és három gyermeke fölött legalább fedél legyen. S ezután mikor olcsóbb, mikor még olcsóbb napszámmunkából tengette mindhármuk életét. Közben írta keserűen és reménytelenül, igazán gyönyörű dolgait. Írásait itthon és megszállt területen is szívesen közltek, de oly csekély tiszteletdíjakért, hogy abból megélni nem lehetett. Sinka István testiereje pedig a folytonos nyomor miatt egyre tovább hanyatlott. Ezzel arányosan feleségének kellett mindig több erőt feszíteni a létfenntartásért. Múlt év nyarán felesége súlyos szívbajjal megbetegedett, ma pedig már mozdulatlanságra kárhoztatott, minden pillanatban katasztrófát váró élőhalott. És három éhes gyerek imádkozik a nem is mindennapi, hanem legalább csak minden másodnapos kenyérért. A három gyerek közül a legidősebbnek (11 éves), Bálint Jenő, az őstehetségek kiállítása egyik vezetőjének megállapítása szerint nem közönséges festői tehetsége van.

Bátran bízom Kegyelmes Uramra annak megítélését, hogy szabad-e a nagyságos célkitűzésekkel és talán utolsó reményekkel csodálatos sokszínűségben forrongó új magyar életrebontakozásnak ilyen ragyogó és lényegi értékeit (ami még ezek mellett külön kálvinista érték is) veszendőbe hagyni. Nem kételkedem azonban az ítéletben. Éppen ezért ismerve Kegyelmes Uramnak a világ és a magyar élet dolgaiban való bölcs értékszemléletét, forró magyarságát, áldozatos és cselekvő jóakarátának sok-sok példáját, mély tisztelettel esedezem, kegyesskedjék

ennek a pusztulás felé hanyatló értékes embernek valamilyen szerény, de biztos életlehetőség megszerzésében atyai támogatója lenni, valamint lehetővé tenni, hogy legalább legidősebb fiát valamely református intézményben ingyenesen el lehessen helyezni. De könyörgöm, sürgősen, mert ennek a szebb sorsra méltó szerencsétlen és széthulló családnak már csak a Nihil áll előtte.

Ha Kegyelmes Uramnak jóságos hajlandósága kész és a továbbiakban szükséges lesz, nagy örömmel szolgálok további tájékoztatással, és most a legjobb reményekkel vagyok Kegyelmes Uramnak

Komádi, 1934. október 12.

szolgálatkész híve
Barsi Dénes
tanító és lapszerkesztő

A dagályos stílusú levélben Barsi nem túlozta el Sinka István és családja nyomorúságos életét. Az iktatókönyv tanúsága szerint Baltazár válaszolt Barsinak, de a már említett ok miatt válaszáról másolat nincs. Az azonban bizonyos, hogy Sinka e levél alapján nem jutott „biztos életlehetőség”-hez, de legidősebb fia valamilyen segítséggel csak bekerült a szeghalmi gimnáziumba, majd a budapesti Műegyetemen építészmérnöki oklevelet szerzett.

Egyébként Sinka a Fekete bojtár vallomásai c. életrajzi regényének II. kötetében (Bp. 1944. Magyar Élet kiadása) azt írja, hogy amikor felesége „búcsúzóban volt az élettől”, az átvirrasztott éjszakákon azon töprengett, hogy a nagyobbik fia már gimnáziumba mehetne, de a szegénység miatt úgy elmarad ettől, mint egykor ő. A másik gondja meg az volt, hogy felesége minden pillanatban meghalhat, s akkor mi lesz a gyerekekkel, merre hányódnak el. Legalább az egyik gyerek kerülne hát biztos helyre, ha a püspök segítene ebben. Egyszer egy egész éjszaka tanakodott a feleségével, hogy írjon-e Debrecenbe. Végül rászánta magát, mert még a tavaszon Barsi azt mondta neki, hogy ez olyan kicsi ügy, amit a püspök kezének egy legyintésével elintéz. A lim-lomjai között talán még megvan valahol a püspök levele, amelyben azt válaszolta, hogy nagyon sajnálja, de nincs módjában segíteni.

Sinka a levélváltást alaposan kiszínezte, s ezt nem lehet szemére vetni, mert hiszen nem életrajzot, hanem életrajzi regényt írt. A valóság a megmaradt levéltári iratokból tűnik ki. Ezek szerint Sinka csak verseskötetét küldte el Baltazárnak, aki ezt megköszönte, de a támogatást Barsi kérte a püspöktől és erre a választ is ő kapta meg. Egyszer talán ez a levél is előkerül.

Sándor Nagy

DÉNES BARSIS BRIEF FÜR ISTVÁN SINKA

In den 30er Jahren unseres Jahrhunderts lebten in Ungarn die Schriftsteller, Dichter und Künstler in grosser Not, die mit ihrer Tätigkeit dem gesellschaftlichen Fortschritt dienten. Besonders schwer war das Schicksal der Schriftsteller, die auch selbst ganz unten in der Gesellschaft, in der Welt der armen Bauern lebten, und von hier die beunruhigenden Nachrichten über Not, Leiden, Erniedrigung gesandt haben. Zu ihnen gehörte der Dichter István Sinka (1897—1969), der beglaubigt die Schutzlosigkeit der unterdrückten armen Bauern, ihre trotzige Empörung gegen die Ordnung, in der sie lebten mussten, in Verse gefasst hat.

Die Dichter, so auch István Sinka, haben um ihre in verschiedenen Zeitungen und Zeitschriften publizierten Gedichte höchstens ein paar Pengő Honorar erhalten, was ihre materielle Lage nicht verändert hat.

Der erste Gedichtband von István Sinka „Hymnen im Tor des Osten“ erschien in 1934. Dies hat sein Freund, der im Dorf Komádi lebende Lehrer und Schriftsteller Dénes Barsi (1905—1968) genutzt, für Sinka materielle Unterstützung zu gewinnen. Er wusste, dass er sich umsonst an die Leute der weltlichen Macht gewandt hätte, darum hat er den damaligen Bischof des kalvinistischen Kirchendistrikts Dezső Baltazár (1871—1936) um Hilfe gebeten. Im Brief vom 12. Oktober 1934 hat er ausführlich dem Bischof die kümmerliche Lage des Dichters vorgestellt. Er hat geschrieben, dass István Sinka von der Geburt an in unmenschlichen Umständen lebte, imfolge dessen beschädigt wäre, seine herzkrankte Frau dem Tod nahe stünde und seine drei hungrigen Kinder nicht um das tägliche, sondern mindestens um das zweitägliche Brot beteten. In solcher Lage schriebe der Dichter bitter und hoffnungslos seine wunderschönen Gedichte. Barsi hat den Bischof gebeten, den Dichter zu einer bescheidenen, aber sicheren Lebensmöglichkeit zu verhelfen, und seinen ältesten Sohn in einer kalvinistischen Schule kostenfrei zu unterbringen.

Der Brief schildert treu das schwere Leben von István Sinka und die zeitgenössische Lage. Die Antwort des Bischofs ist unbekannt, sicher ist aber, dass er Sinka keine Stelle gegeben hat, der älteste Sohn dagegen irgendwie doch im Gymnasium von Szeghalom lernen konnte und später an der Budapester Technischen Universität Bauingenieurdiplom erworben hat.